

KEÇİLLER KÖYÜ İNCELEMESİ

CAVİT ORHAN TÜTENGİL

1 — Köyün yeri :

Keçiller, Afyon - Uşak demiryolu üzerindeki Dumlupınar istasyonuna 22,7 klm. mesafede, kuzey batıda bir köydür. İdarî bakımdan Kütahya iline ve Altıntaş kazasına bağlıdır. Biraz sonra işaret edeceğimiz bir münasebet dolayısıyla sık temas halinde bulunduğu Yıldırım Kemal istasyonuna mesafesi 28 klm. dir.

2 — Kuruluş :

Köyün tarihçesi hakkında kesin bilgiler mevcut değildir. 5-6 yüzyıllık bir geçmişi olduğu söyleniyor. İstiklâl Savaşı sırasında düşman tarafından yakılmış olan köy yeniden inşa edilmiştir.

“ Keçiller ” kelimesi bugün bir mâna taşımıyor. Köy ihtiyarlarının söylediğine göre bu ad köyün kuruluşundaki bir aşiretin taşıdığı ad olup muhtemel olarak “ Keçililer ” şeklinde idi. Köyün adının sonundaki “ ler ” eki köyün ilk kurucularının aşiret mensubu oldukları zannını kuvvetlendirmektedir.

Köy, Kızıltaş deresinin vâdi tabanı ile derenin kuzeyindeki tepelerin yamacında kurulmuştur. Köyün güneyinde Kızılkaya adını taşıyan ormanlarla kaplı yüksek bir tepe bulunmaktadır. Kızıltaş deresi doğuya doğru bir yelpaze kanadı gibi açılan Yalovası yönünde akar. Derenin batı yönü kuzey ve güneydeki tepelerin Murat dağlarına doğru birbirine yaklaşarak vâdiyi daraltması sebebiyle Keçiller Boğazı adı verilen dar bir boğaz şeklini alır.

Köyün toprakları vâdi tabanına doğru kumlu, yamaçlara çıktıkça kireçlidir. Tarlaların büyük kısmı doğu yönündedir. Dere çevresinde meyve bahçeleri ve sebzeliklerle değirmenler bulunur.

Keçiller köyünün idarî bakımdan bağlı bulunduğu Altıntaş kazasına uzaklığı 38 klm. dir. Çevresindeki yakın köyler batıda Oysu, doğuda Allhören ve Çalköy (Dumlupınar anıtı bu köyün yanındadır), kuzeyde Abya, güneyde Yüglük, güney doğuda Küçük Ashhanlar köyleridir.

Keçiller köyünün deniz seviyesinden 1500 metre kadar yüksek olduğu söyleniyor.

3 — Yapılar :

Köyde üç ev tipi görülmektedir: dam, tahta kaplama, kiremitli. Bütün evlerin genel özelliği iki katlı oluş ve güneye yöneliştir. Damlı yapılar her geçen günle daha da azalacak görünüyor. Bugünkü halde çoğunluk tahta kaplamalı dediğimiz ahşap çatılı evlerdedir. Yeni yapılan evler kiremitlidir. Yapılarda kullanılan malzeme taş ve kerpiçtir. Köyün ormana uzaklığının 1-5 klm. olması yapılarda keresteye verilen yeri çoğaltmaktadır. Köyde çinkolu ev mevcut değildir.

Evlerin alt katı hayvanlara ayrılmakta yahut da depo hizmeti görmektedir. Bazı evlerin bitişiğinde ayrıca ahırlar da vardır.

Köyün camisi tamamen taştan inşa edilmiş olup kiremitle kaplıdır. Bitişğinde yüksekçe bir minaresi ve küçük bir mezarlığı vardır. Düşman istilâsında köy yakıldığı zaman ayakta kalan tek bina cami olmuştur.

Genel hizmetlere cevap veren öteki yapılar köyün okulu ile yunakyeridir. Yunakyeri derenin kıyısında bulunmakta, köylüler tarafından birlikte kullanılmaktadır. Köyde kahvehane mevcut değildir. Kahvenin yerini dükkânlarla misafirhaneler almaktadır. Köylüler, köylerinde kahve bulunmayışını şu sebeplerle açıklıyorlar : a) kahve tembelleğe yol açar, b) gençlerin oyun ve kumar oynamalarını sağlayarak ahlâklarını bozar, c) çay-kahve içmek suretiyle köylüye lüzumsuz bir masraf kapısı açılmış olur.

Misafirhaneler, köyün varlıklı ailelerine ait olan odalardır. Dışardan köye gelenler bu odalarda ağırlandığı gibi, köylüler misafirhanelerde toplanıp otururlar. Başadan oğula intikal eden bu odalarda kahve, yalnız köyün ileri gelenlerine ve para karşılığı olmaksızın misafirhane sahibi tarafından verilir. Çay pişirildiğinde odada hazır bulunanların hepsine, yine para karşılığı olmadan, ikram edilir. Köy ihtiyar heyeti bu odalardan birinde toplanır. Köyde ayrıca karakol ve orman bölge şefliği binaları da vardır.

4 — Nüfus :

1950 nüfus sayımına göre köyün nüfusu (725) dir. O tarihte köyde 123 hane vardı. Bugün hane sayısı 131'e yükselmiştir. Nüfusun da bir miktar arttığı sanılıyor.

5 — Tarım dışında kalan çalışmalar :

Kızıtaş deresi üzerinde 4 değirmen bulunmaktadır. Bu değirmenlerden üçü Kütahya ağalarına, bir Keçiller köylülerinden birine aittir. Ağaların sahip olduğu değirmenler yıllığına kiraya verilir. Gerek değirmen kiralari, gerekse değirmen ücretleri para ile değil hububatla karşılanır. Değirmenlerden

birinin yıllık kirası 350 ayar'dır. (Bir ayar, gaz tenekesi dolusu hububattır.) Değirmenci, müşterilerinden öğütme ücreti olarak ayar'ın yirmide biri olan "hakla" alır. Her köylü, öğütmek istediği hububat ne kadar ayarsa o kadar hakla'yı öğütülmemiş olarak değirmenciye verir.

Geçen yıl iki olan bakkal dükkânının sayısı bu yıl üçe çıkmıştır. Bakkal dükkânlarında kavuçuk ayakkabıdan iplik boyasına, nane şekerinden tuza varncaya kadar köylünün ihtiyaç duyacağı çeşitli mallar vardır. Paranın yanı sıra yumurta ve hububat da bir mübadele vasıtasıdır.

Köyde terzi, kalaycı, nalbant ve demirci mevcuttur. Emeklerinin ücreti lütün köylü tarafından ortaklaşa ödenen hizmetler imam, korucu, mal çobanı ve berber tarafından yerine getirilmektedir. İmam dini hizmetlerin yanı sıra köyün çocuklarına Kur'an ve din bilgisi öğretir. Bize göre ilgi çekici olan, berberin köy berberi haline getirilmiş olmasıdır. Berber, köy halkından isteveni parasız olarak traş etmekle ödevlidir. Berberin ücreti yıllık olarak ve hububat şeklinde bütün köylü tarafından, kararlaştırılmış olduğu üzere, aynen ödenir.

Köyün zenginlerine para karşılığı hizmet edenlere "bekâr" adı vrilir. Türkiye'nin başka bölgelerinde hizmetkâr, uşak, tutma, ırgat.. gibi kelimelerle adlandırılmakta olan bekârları ücreti yıllık olarak verilmektedir.

Köyden on kadar hane halkı geçimini ancak kömür yakmak, döşemelik ağaç hazırlamak suretiyle sağlar. Bunların da, geçimini tamamen sağlayamayacak kadar, toprakları vardır.

Köylü erkeklerin tarım dışı iş alanının en önemlisi civardaki maden ocaklarıdır. Bozsivri Linyit İşletmesi adını taşımakta olan maden ocağı Keçiller köyünün 14,3 klm. kuzey batısındadır. Kömür kalitesi çok iyi olan bu linyit işletmesinde işçi gündelikleri 3, 5-6 lira arasında değişmektedir. Madende devamlı olarak çalışan işçi-köylü yoktur. Hasat zamanı işletme, işçi bulmakta çok güçlük çeker. Kışın icabında günde üç vardiya (8'er saatlik üç çalışma postası) halinde çalışılmakta olan maden ocaklarında yazın eksik kadrolu bir vardiya halinde iş görülebilmektedir.

Kötü iş şartları içinde ve iptidai vasıtalarla çalışılmakta olan Bozsivri Linyit İşletmesinde yılda 3-5 bin ton kömür elde edilmektedir. Bu kömürler yolların kamyonların çalışmasına elverişli olduğu yaz ve güz aylarında Keçiller üzerinden Yıldırım Kemal istasyonuna taşınarak oradan trenle büyük şehirlere sevk edilir.

Geçen yıl Oysu köyü yakınlarında da iyi kaliteli linyit kömürleri bulunan işletmeye açılmıştır.

6 — Tarım çalışmaları :

Köyün temel çalışmaları tarım çalışmalarıdır. Köyde topraksız köylü

yoksa da toprağı geçimini temine yetmiyen köylü aileleri vardır. En çok buğday ve arpa ekilir. Tarlaların yarısı her yıl nadasa bırakılmaktadır. Hangi tarlaların nadasa bırakılacağı hususunda, köyde perleşmiş olan geleneklere göre hareket edilmektedir. Çift, öküzle sürülür. Köyde traktör mevcut değildir. Karasaban, yerini yavaş da olsa pulluğa bırakmaktadır. Hasat sonunda saplar harmanın yerine çekilir. Harman yerleri gelişigüzel tesbit edilmiş olmayıp geleneğe göre devam etmekte bulunan üç grupta yer almaktadır. Harman kaldırmada imece usulü tatbik edilir. Bu usulün mü harmanları birbirine yaklaştırdığı, yoksa harmanların yakın oluşundan mı bu usulün doğmuş bulunduğu incelemeye değer. İmece usulü bütün köylüler arasında değil, köyde mevcut üç ayrı grup mensupları arasında câridir.

Çift sürmede ve dövende daha çok öküzden faydalanılır. Kadın tarla işlerinde de erkek kadar çalışır. Tanımda at kullananların sayısı pek azdır. Köyde motörlü taşıt aracı da yoktur. Her iş kağnılarla görülür. İki atla çekilen dört tekerlekli araba sayısı beşi geçmez. Bilhassa sapların tarladan harman yerine taşınması sırasında ağır yükü güçlkle çeken öküzlere, kağınının bir tarafına abanmak suretiyle kadınların yardım etmekte olduğuna, hasat sırasında, sık sık rastlanır.

Geçimini hayvan beslemek suretiyle sağlamakta olan sürü sahibi aileler Keçiller köyünde birkaç tanedir. Otlakların daralması, kışların uzun sürmesi gibi sebepler hayvan beslemeyi güçleştirmektedir. Bunun neticesi olarak köydeki koyun ve keçi sayısı yıldan yıla azalmaktadır. Sebep olarak yaz ve güz aylarında kömür taşıyan kamyonların kaldırdığı toz bulutlarının ve benzin kokusunun anlara zarar verdiği ileri sürülüyor.

Köyde bağcılık yoktur. Meyvecilik ve sebzecilik az miktarda yer alır. Havalanın erken soğumasının domates gibi sebzelerin ve kavun karpuz gibi meyvelerin ermesine engel teşkil ettiği anlaşılıyor. Hububat tarımından sonra köyün ekonomik hayatında en büyük yeri olan fasulye tarımıdır. Yaş ve kuru olarak köyde kullanılmakla kalmıyarak kurutulmuş şekilde çevre kasaba ve illerine de satılan fasulye bölgede meşhurdur.

7 — Köyün ekonomik hayatındaki gelişme :

Yukardaki satırlarda köyde kahvenin, sosyolojik dille aylak zaman müessesesinin bulunmadığını, berberin yıllık olarak ortaklaşa tutulduğunu, demirci ve kalaycının seyyar olarak mevcut olduğunu belirtmiştik. Köyde kasap olmadığı gibi ihtiyaç için et kesildiği de vaki değildir. Bakkalarda alışverişin aynı olarak yapıldığını da hatırlattıktan sonra bu durumu meydana getiren şartları açıklamaya çalışalım.

1) Yılın her ayında yollar vasıtasıyla çevreye bağlanamıyan köy, ekono-

mik hayat bakımından kendi içine kapanmış bir vaziyettedir. Temas azlığı, piyasa için istihsal yapılmaması köye az miktarda para girmesine yol açmaktadır.

2) Ekonomik müesseselerin köyde önce seyyar olarak belirmediği görülüyor. Alış-veriş ve iş münasebetleri çok defa mal, nadiren para karşılığında oluyor. Gelenekler, ekonomik münasebetlerin tanziminde ağır basıyor. Bunun içindir ki köyde aynı ekonomi hâkim durumdadır.

3) Sözü geçen maden ocaklarında gündeliklerin, pek tabii olarak, para ile karşılanması, kömür taşıyan kamyonların köyün içinden geçerek demiryolu istasyonuna gidip gelmeleri hem dış pazarla teması sağlıyor, hem de aynı ekonominin yanında nakti ekonomiye yer temin ediyor.

4) Köyde yerleşmiş olan alışkanlıkların (çay ve kahvenin para ile içilmemesi, berber ücretinin yıllık olarak ve aynı şekilde ödenmesi gibi) aynı ekonomiden nakti ekonomiye geçişi geciktirebileceği sanılabilir. Çünkü lin-yit işletmesinin kantininden para karşılığında birçok ihtiyaç maddesi temin edilebildiği halde, bir lüzum duyulmadığı için olacak çay-kahve mevcut değildir.

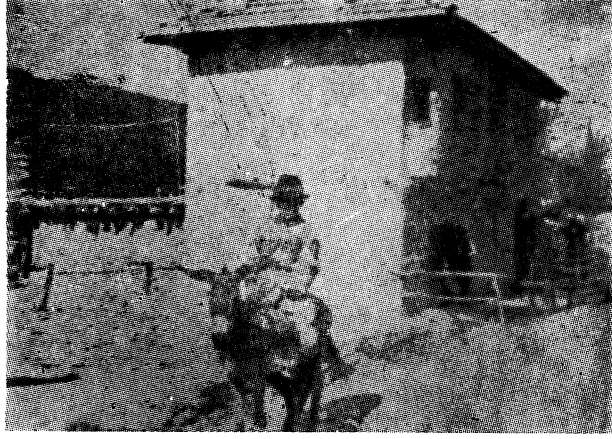
Geçen yıldan bu yıla bakkal sayısında meydana gelen artış, dükkânlarda mevcut mal çeşitliliği, seyyar şekilde de olsa bazı zenaat şubelerinin varlığı köyün ekonomik hayatında bir gelişmenin mevcut olduğunu işaretleri sayılmalıdır.

8 — Sağlık işleri :

Birkaç yıl öncesine gelinceye kadar firengi savaş bölgesine dahil olan köyde halen hiç firengili kalmamıştır. Köy evlerinde aptesane varsa da kapalı çukura bağlı olmayıp açıktan akarak gübreye kaşır. Ormana yakın oluşu tezekten yakıt maddesi gibi faydalanmayı gerektirmediğinden gübreler tanrımda kullanılmakta, aynı zamanda karasineklerin üremesi için elverişli bir ortam teşkil etmektedir. Karasinekler insanı rahatsız edecek kadar çoktur, fazla olarak bunu önlemek için bir çare araştırılmakta da değildir. Köyün sokakları toz toprak ve pislik içindedir. Kümeshayvanları, köpekler ve çocuklarla köyün sokakları perişan bir görünüş içindedir.

Derenin sebep olduğu su birikintileri sıtmaya yol açıyor. Yaptığımız soruşturmalardan sağlık memurlarının köye hiç uğramadıkları anlaşılmaktadır. Bereket versin ki bazı mevsim hastalıkların dışında köyde salgın hastalıklar görülmemektedir.

Köyün suyu dereden sağlanır. Dereden başka köyde ayrıca dört çeşme vardır. Derenin üst yanında çamaşır yıkanır, hayvan sulanırken alt yandan insanların su alıp içmeleri hiç de yadırganmamaktadır.

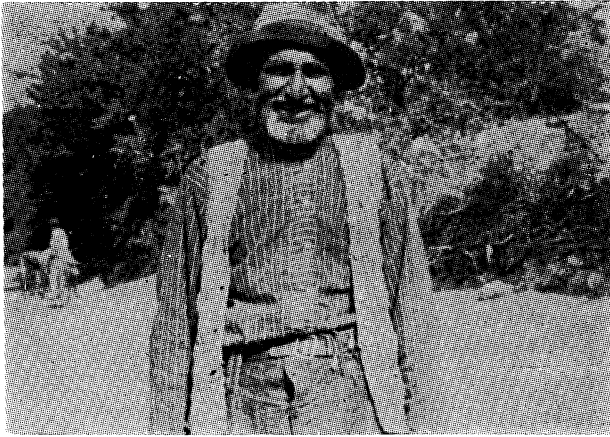
Eşekli Çocuk

Değirmen

Harman yeri

Bir ihtiyar

9 — Köyde eğitim :

Keçillerde okul ilk defa 1941 yılında eğitimli olarak açılmıştır. 1943 yılında okul öğretmenli olmuş, aynı zamanda bugünkü okul binası da inşa edilmiştir. İmdi Keçiller köyünde beş sınıflı ve tek öğretmenli olarak öğretim devam etmektedir.

Köylünün okula karşı ilgisi zayıftır. Bunda ilkokulu bitirmiş olmanın köyün sosyal hayatı içinde insana bir değer kazandırmayışı, köyde eski sistem dinî eğitim yapılması, taassup dolayısıyla ekiz çocukların okula gönderilmek istenmeyişi rol oynuyor. Çocuklarından her türlü işlerinde yardım bekleyen ailelerin çokluğu, öğrencilerin okula devamını aksatmaktadır.

1953-1954 öğretim yılında okuma çağında (7-14 yaşları) olan öğrenci sayısı, 89'u erkek, 87'si kız olmak üzere 176 idi. Evlenmiş olan üç kızla, sakat olan bir erkek hesaba katılmazsa 172 öğrencinin okula devam etmesi beklenirken, okula kayıtlı öğrenci sayısı 68'den ibarettir. 39'u erkek, 29'u kız olan öğrencilerin sınıflara göre dağılışı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir :

S İ N İ F L A R

I			II			III			IV			V		
E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.	E.	K.	T.
18	20	38	12	5	17	4	2	6	5	2	7	—	—	—

Keçiller köyü, çevre köyleri ile, Dumlupınar Yıldırım Kemal istasyonlarına, Şahinkaya yangın kulesine, Altıntaş kazasına ve dolayısıyla Afyon ve Kütahya illerine telefonla irtibatlıdır. Karakol ve orman bölge şefliğinin köyde bulunuşu bu imkânı sağlamış oluyor.

Gramofon ve radyo (4 adet, pilli) köylünün yabancıdır. Öğretmen de dahil, köyde devamlı olarak gazete okuyan kimse yoktur.

10 — Dinî hayat :

Cami ile birlikte, din eğitim ve öğretimi dinî hayatın mihrakını teşkil etmektedir. Delikanlıların camiye pek iltifat etmedikleri anlaşılıyor. İş-güç zamanlarında imamın tek başına namaz kıldığı olağan şeylerdendir.

Köydeki dindarlık ham sofuluk şeklinde kendini gösteriyor. Din ölü ve katı bir kalıp olmaktan öteye geçememiş, insanların içine işliyerek davranışlarında kendini gösteren ahlâkî ve insani fiiller halini alamamıştır. Erkek-kadın münasebetleri dindarlıkla ve ahlâklı oluşla izah edilemeyecek kadar çetrefil ve karanlık bir manzara göstermektedir. Halen, çok karlı evlilik köyde mevcut görünmüyorsa da, imam nikâhı gerisine sığınmış olan bir nevi metres hayatı köyde çok yaygın bir haldedir.

İstiklâl Savaşı sırasında Yunanlılarla işbirliği yapmış olanlardan bir hoca geçen yıl Hacca giderek hacı da olmuştur.

İlkokulun aleyhine işleyen Kur'an derslerinin de devamlı bir ilginin konusunu teşkil edemediği, Kur'anı hatmedebilenlerin çok az oluşundan anlaşılıyor.

11 — Parti çekişmeleri :

Keçiller köyünde demokratik gelişmenin, başka bir deyişle çok partili hayatın, köyde mevcut husumet ve menfaat gruplarına, ciddi bir sebebe dayanmadan partilerden birini benimsetmiş olması dikkate şayandır.

Ana ve gerçek sebeplerine inmenin köye dışardan gelen bir kimse için pek de kolay olmayacağı anlaşılan üç grup, bugün üç parti bayrağı arkasında (C.H.P., C.M.P., D.P.) mücadele halindedirler. İşin garip olan tarafı adı geçen üç partiden hiçbirinin köyde teşkilât kuramamış olmasıdır. Durum böyle olmakla beraber partilerin kendine göre liderleri ve akıl hocaları mevcuttur. Kanaatimizce, 2 Mayıs 1954 genel seçimlerinde köyün seçmenleri tarafından kullanılmış olan oylar, köyde mevcut üç grubun kuvveti hakkında gerçeğe yakın bir fikir vermekten uzak görünüyor. Fakat D.P. bayrağı arkasında yer alanların oldukça kuvvetli, C.H.P. arkasında yer alanların azımsanmayacak kadar kuvvetli, C.M.P. taraflıların ise, muhtarın D.P.'den kendilerine dönmüş olmasına rağmen, zayıf oldukları bir gerçektir.

Seçime katılanlar : 321

Parti listelerinin aldıkları oy sayısı :

D.P.	226,	C.H.P.	61,	C.M.P.	31	Toplam: 318
------	------	--------	-----	--------	----	-------------

(Kullanılan oylardan ikisi imzalı, bir zarftan da her üç partinin oy pusulası çıktığından oylar dikkate alınmamıştır.)

Parti ayrılığına bürünen mücadelenin gruplar arası münasebetleri maskelemekte oluşu, Türkiye'deki çok partili hayatın düşündürücü görüşlerinden biri olmuştur. Bereket versin ki, Keçillerde bu münasebetler görünüşte pek de sert ve insanlara karşı düşmanca değildir.

12 — Beşeri münasebetler :

Bu konuyu açıklayabilmek için kadın-erkek, hemcinsler arası, bir de köyde mevcut gruplar ve sosyal sınıflar arası münasebetleri incelemek icâ ediyor.

Kadın erkek münasebetlerinde kadın tâbi, erkek hâkim vaziyettedir. Müşterek faaliyetler sadece harman zamanında vardır. Harmanlar kaldırdıktan sonra erkekler bakkal dükkânı yahut misafir odalarında oturur, ev iş-

lerini kadınlar yapar. Harman dışında kadın ve erkeğin müşterek faaliyetleri pek görülmez.

Kadınlar arası münasebetler normal komşuluk münasebetleridir. Köyde gerek imcece gerekse düğün, bayram gibi müşterek faaliyetler genel olarak gruplar arasında cereyan eder. Bayram günü bir arada yenen sabah yemeği toplantısı grupları temsil eden misafir odasında yapılmıştır. Köyde bulunan herkes istediği zaman misafir odalarına giremez; ancak odaya girebilecek duruma gelmesi ve oda sahibinin grubuna dahil olması lâzımdır.

Sosyal sınıflar servete, köydeki sosyal fonksiyona göre ayrılıyor. Köydeki gruplar da bu ayrılışa uymaktadır. Meselâ (X) ağa grubu umumiyetle servete dayanıyor. Muhtar grubu ise idari otoritenin meydana getirdiği bir grup olarak görülmektedir. Sayıca en kalabalık olan üçüncü grup efe ve kabadayı takımından meydana gelmektedir. Gruplar arasında açıktan açığa değilse bile gizliden gizliye dostane münasebetler yerine hasmane münasebetler vardır. Bu münasebetlerde zarar umumiyetle şahsın kendine değil de malına (ekin, harman, kocabaz, hayvan, sebzelik meyve fidanı... gibi) yöneliyor. Öküzlerin art ayağının sinirlerinin kesilmesi, ekili tarlaların çığnenmesi, meyve fidanlarının tahribi gibi olaylar köyün günlük hâdiseleri arasındadır. Bu incelemeyi yapmak üzere köyde bulunduğumuz sırada (Ağustos 1954) değirmenlerden biri değirmencinin hasımları tarafından geceleyin ateşe verilmiş, fakat yangının farkına çabuk varılarak söndürülmüştü. Mal sahiplerinin devamlı bir huzursuzluk içinde bulunduğunu söylemek yerinde olur.

Köylülerin yabancılarla olan münasebetleri de yabancıların durumuna, misafir bulunduğu gruba göre değişir. Hangi grubun misafiri ise o grup mensupları yabancıya daha çok ilgi gösterir, yardıma koşar.

Gruplar arası hasmane hareketlerin bir diğer görünüşü bilhassa kaçak kereste mevzuunda orman bölge şefliğine yapılan ihbarlarda kendisini göstermektedir. Bu ihbarların çok defa birbirini karşılıklı olarak takip ettiğine tesadüf edilmektedir.

Erkekler genel olarak askere gitmeden önce evlenmektedirler. Askerliğini tamamladıktan sonra evlenmeye teşebbüs eden erkekler yaşlanmış sayılmakta ve kız bulmakta güçlük çekmektedirler.

Yaşlı kadınlar hariç genç kızlar ve evli kadınlar köyün erkeklerinden kaçmaktadırlar. Köye gelen yabancı erkeklerden kadınların kaçması ise sıklıkla riayet edilen bir hareket tarzıdır.

Genç ihtivar, çocuk büyük şehirlilerin fotr dediği şapkayı " silindir " adı ile giyen, pantolon yerine kilot pantolon ve dize kadar çorap kullanan köylüler konuşkan insanlardır. Huzursuzluk içinde yaşadıklarını gizlememekle beraber hallerinden pek de şikâyetçi görünmemektedirler.

Cavit Orhan TÛTENGİL